

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Iani Gvlielmi Verisimilivm Libri Tres

Gulielmus, Janus

Antverpiae, M. D. LXXXII.

Liber II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70877)

IANI GVLIELMI
 VERISIMILIVM
 LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

Lucilij Saturæ xxx. quod videatur fuisse argumentum
 eam rem complures ex ea versus adducti, & de coniectis
 compositi, correcti.

LUCILII pleraq. omnia maiorum
 incuria intercidiſſe valde mihi
 gnum videri ſolet. Mitto homines
 fuiſſe eruditiffimum & lingue Latine
 na ſciētiffimum, quod Fabio & Cato
 lio; primū ſtyli naſum condidit
 quod Plinio maiori; ſcripta eius vnicum apud Latinos
 nos *χρόνιον* i *χρῆ* exemplum eſſe, quod M. Varro
 ni viſum fuit: quanti tandem illud putandum
 rum inſectatorem acerrimum fuiſſe, quod vno
 nes ore loquuntur. Haberet in quo ſe tamquam
 ſpeculo contemplaretur hæc ætas virtutum in
 vitiorum fertiliffima. De me, facio quod poſſum
 iunt, quando quod volo non licet. Fragmenta
 comparent in rutis caſis Grammaticorum ſub
 mendosa emaculo, diuulſa compono, atque ex illis
 brorum quoque ipſorum argumenta, quod per
 ariolor. Id an adſecutus ſim libro Saturarum
 doctorum erit arbitrari; ego quid me obſeruaſſe
 hi perſuaſerim proponam. Cenſeo enim bonam
 tem conſumtum in maritum inſectandis miſens
 quos ait vxorum illecebris captiuos teneri. ſic enim
 coheſiſſe

Ant. M.
 Varro L.
 LII
 2 3

chiffisse coniciebam versus, qui hoc docent.

atque illud quoque mite malum blandum atque iocosum,
 In laqueis mancis, pedicis mens irredita est,

Præsternit labra deliciis, delent amore.

nam eisdem legibus coerceri ait, ut res suas separata
 habeant, ut mundum muliebrem & suppellecti-
 tam domesticam affatim suppeditent, ut terra mari
 periculi capitis periculo rem faciant. Huc enim spe-
 rant illa,

accipiunt leges, populus quibus legibus expers,

hoc missum facies, illo me vivere libente.

Ecce paullo vel antè vel posterius (quis enim cer-
 tum adfirmet in re tam incerta?) posita:

— curabi' domi sint

Geratius, an illa, pueri, zonarii, textor

Angulo como digitis discerniculumque capid:

Calcitru' e accedant bina centonibu' priuis

Omnia alia, in quibus efferimur rebus: ne ego multis

Eloquar.

idem referendum arbitror hoc viri ad obiurgan-
 dam coniugem, ut suspicor, responsum à Nonio, uti
 quædã, diuulsam.

quæque tuis sauis dictis ac tristibus factis

Hæc tu me infimulas? non ne ante in corde volutas

Quid dare, quid summi facere & præstare potissim.

Quæque & has de itineribus & periculis maritorum

receptas in Noniano pelago tabulas & à me nescio

quæ rectè, certè non inconuenienter, comparatas

quæ & tamquam conglutinatas:

— se conficit ipse comestque

Vir, mare metitur magnum, se fluctibus tradit.

Continuo simulac paullo vehementius aura

insariit fluctus, erexerit, extuleritque,

C 2

Omnia

Omnia endo mari videas feruente micare.

At bonas matres familias interim desidia sua & crebris ad amicas; siue amici sunt; itionibus rem manū conteri & dilabi pati idem adfirmat. Sic enim oragmento hos versus:

At cū iter est aliquid, & causam commentari vident,

Aut apud aurificem, ad matrem, cognatam, ad amicum

Aut operata aliquo in celebri cum equalibus sano,

Lana opus tunc perit, pallor, tinea omnia cadunt.

Quin adiicit, vltro illas in clamas quiritare & causam defendere:

Quid tibi isthic curas vbi ego oblinar atque volueri?

Quid seruas quod eam? quid agam? quid id attrimescitur?

Tunc iugo iungas me ante & succedere aratro

Inuitam, & glebas subigas proscindere ferro?

Itaque eodem hoc libro idem Lucilius contempit muliebri ingenium cum leonis decrepiti lustris, quae cata illa & vafra vulpecula subire noluit; cum videret vestigia ferarum quae se intrò penetrauerat peritus ferri omnia, rursus Calla: quem locum eruditissimi poëtae, à Platone sumtum, Horatius vt multa aemulatus ad aëstus populi & reipub. motus trahit

Quod si me populus Romanus forte roget, cur

Non vt porticibus sic iudiciis fruar hisdem,

Nec sequar aut fugiam qua diligit ipse vel odit:

Olim quod vulpes aegrotò cauta leoni

Respondit, referam: quia me vestigia terrent,

Omnia te aduorsum spectantia, nulla retrorsum.

Eundem apologum in Lucillio fuisse narrarunt non hi aliquot indidè reliquiæ; sed ita malè percipit vt è balbis eximi non possint. eas sparsim subiiciam.

* * leonem Aegrotum ac lassum.

* *

*Qui non spectandi studio, sed omni tetri
Impulsu ingressus.*

Ita enim emendo, quæ publicantur. *Q. n. expectans
spectandi studio, sed hominis: perspicuè falsò.* De vulpe
hiali genere, more sui seculi, loquitur.

* *

Et sua perciperet retro relictâ iacere

* *

*Deducta ad hunc voce leo. cur tu ipsa venire
Non vis huc.*

Verba leonis, in quibus emaculandis iam olim inci-
di cum amico meo. Nonius: *Deductum, diminutum,
suppressum.* rectè, & talis vox agrotorum & senum.
Sic Virgilio deductum carmen est humile & depres-
sum, quale bucolicum: non, ut idem ille Gramma-
ticus malè explicat, molle & suaue.

* *

*Quid sibi volt? quare fit? ut intrò, versus & ad te
Spectent, atque serant vestigia, & omnia prorsus.*

Vulpeculæ verba sentiant. leonis simulationem, ut
tribi distinguenda ad quæ ille, ut videtur fidei fa-
tendæ causa, respondet:

Tristem & corruptum scabie & porrigini plenum

Hic in stercore, humi, sabulisq; fimo atque sucerda

Insulta miserum te quoque in me.

Vbi notabis exemplum tmeseos Lucillianæ, de qua
Ausonius, versu ultimo. Insultate enim coniungen-
dum est: ut paullò antè dixit, *versus & ad te:* pro quo
Horatius, *te adversus.* Concluisse apologum videtur
ita, ut muliebri malum adfirmaret blandius quidem
esse, sed eo ipso maius & propius perniciem. Ita enim
hæc expono:

Improbior multò, quàm de quo diximus antè,

C 3

Quantò

Quantò blandior, hoc tanto vehementiù mordet.
 Postremò addam, videri mihi occasionem huius
 turg; scribendæ Lucillio dedisse nescio quem con-
 ciatorem, cui reponere hoc pacto voluerit, ut em-
 nupfisse vxori ostenderet: tum in vniuersum *leu-
 detur*, vt fit, incurrisse. Vnde id imberim *leu-
 cari*, adiciam (semel enim qui pudorem migra-
 nauiter, aiunt, impudentem esse oportet) *leu-
 liquot* versusum meam.

Nunc Cai quoniam incilans nos ledit vicissim,

Et maledicendo multis sermonibus differs

Quum scis scire tuas omnis maculasque notasque,

Summatim tamen experiar rescribere paucis,

Quantas quoque modo ærumnas quantosque labores

Exanclâris, uti pecudem te vt demique nasci

Præstiterit asinum.

In quibus, vt subtilis est imperitia, etiam nomen
 mouebat Caij. Notum enim illud in nuptiis
 Iemne, Vbi tu Caius, ego Caia.

CAPVT II.

*Mansum ex ore dare, prouerbiū, Orea. Culpa. Eadē
 Saturā emendatus Lucillius,*

LV BET etiam num ex eodē libro pauca quo-
 dam malè affecta, quod nobis dii opis dabunt, per-
 sanare. Nonius Mansum.

*Lucillius lib. x x x. Sperans atatem eandem hac profert
 posset * mansum ex ore daturum.*

Nescio an desit quippiam, vbi asteriscum colloca-
 mus. Certè priora liquet mihi assenerare rectè à
 in versum hexametrum reposita, *Sperans atatem
 dem hac perferre potesse, & mansum ex ore daturum.* Vnde
 nobis

nobis prouerbium, quod etiam nunc in frequenti
uult, mansum ex ore dare.

Idem, Rumpere.

Lucil. xxx. *Quæ quondam populi oris, aures, pectora
rumpit.*

Rectum est, *populi oreas*. Oreæ frenos significat & la-
bia, ut hîc & apud Næuium: Deprandi autem leonis
obdas oreas, de re periculosa. Lucillius, ut apparet,
de re ita peruagata loquitur, ut vulgus nihil aut lo-
querentur aliud aut audirent, aut cogitarent.

In Bonus.

Lucil. xxx. *Caluus Palantino quidam vir nobilis
nus bello.*

Emendo, *Palatina*. nota formula est, & sic Cicero:
Terras Romilia, subinrellige tribu. Hoc primum: de-
inde versum moneo *μείζων ἢ τελείαμβον* esse, quos ex-
emplo Græcorum nonnumquam interiiciebant La-
tini vetustissimi. Lilius:

Dirige odarisequos ad ceca cubilia canes.

Postremò istud bellè sententiæ explendæ adiectum
videri à Nonio ex hoc versu qui ex eodem libro ad-
ducitur in Sæuum.

Et sauo & duro in bello multo optimus hostis.

Fallacia fallaciam trudit, aiunt: ita coniectura conie-
cturam. & hîc postremam vocem mutandum cen-
seo in *hastis*. Itaque hos versus coniungo:

Caluu Palatina quidam vir nobili' bonus,

Et sauo & duro in bello multo optimus hastis.

In Hilum.

Lucillius xxx. *Quòdque tuas laudes culpas non proficis
hilum.*

Benè habet versus, & nugantur qui mutant. Culpæ
in quouis scriptore loca deculpata, ut ait Gellius, &
quibus

quibus merito criticus theta præfigat. Ausonius:
In' que tuis culpis tu tibi da veniam.
 Taxat nescio quem poëtam, cui sese adeò præferat
 sua poëmata tantum veri affirmet hoc veru,
Et sola è multis nunc nostra poëmata ferri.

CAPVT III.

Tagere. Tagaces. Peruenari. Truculentus Plauti comæ.

BELLE ludit ancillula Truculento in adolescen-
 tum rapacitate, Scæna Ad fores auscultare: sed
 Si non bene legitur;

*Vnus eorum aliquis osculum amica vsque oggerit,
 Dum illi agant.*

Malim enim, *Dum illi tagant.* Tagere siue tangere
 gento circumducere & furari est. Milite: *Tenget
 gem clanculum.* Epidico: *Istis adeò te tenget triginta
 nis.* Hinc tagaces Lucillio furaces. Hoc ergo ait, quod
 dam congerronum amica; alios interibi rapinae opo-
 ram sedulo dare. Scæna, Num tibi nam amica

mater ancillas iubet

*Quoniam iam decimus mensis aduenat propè
 Aliam aliorum ire, præmandare, & querere
 Puerum aut puellam.*

Nihil ad sententiam, *præmandare.* Emendationem
 men non extrico: nisi fortè scribit Plautus:

Aliam aliorum ire peruenari & querere.

Certè id verbum huic loco aptissimum, & vsus eorū
 Mercatore,

Defessus sum urbem totam peruenariet.

Ibidem paullò post:

*Eum nunc non illa peperit, quæ peperit prior;
 Sed tu posterior. P. H. omnem rem tenes.*

Ante M
 Varian Le
 LIII
 28

verba posteriore numeri non pleni sunt, & mea sententia nihil certius quàm excidisse hinc ob similitudinem litterarum voculam, scribendumque esse, *Sed tu posterior.* P. H. *ordine omnem rem tenes.*

Scæna Ne exspectetis.

— *adduce huc tu istas: sed ista regina domi sua fuere amba: verum patriam ego excidi manu.*
Iu te dono. penitet ne te quod ancillas iam?
 P. H. *Quin etiam ne insuper adducas quæ mihi comedint cibum.*

Locus & à personarum collocatione & à verbis corruptus. Docet vtrumque Donatus, qui simillima ait hæc Terentij Eunuchio:

An penitebat flagitij te auctore quod fecisset
Adolescens, ni miserum insuper etiam indicares patri?
 Plauti verba laudat; sed, vt nunc in libris est, corruptissimè: nos vestigiis, quàm potuit, proximè inherentes ita restituimus.

Iu te dono. P. H. *penitet ne te, quod ancillas olas alam,*
Ni insuper etiam adducas, quæ mihi comedint cibum?
 Quam fastidiret miles in commendandi munere, meretricula callidè eiusdem eleuandi; an, inquit, parum tibi videtur, familiam tantam, quam vides, alere? nisi adducas mihi etiam plures, quæ rem meam deuoerent. Ita scribisse Plautum, aut certè proximè, vt ego taceam, res loquitur.

CAPVT IV

Exante. Inante. Insuper habere. Superesse pro defendere.
Emendatus Appuleius & de Oratore Cicero.

NON grauabor ex Appuleio quoque maculas aliquot tollere, scriptore supra vulgi opinionem bono,
 C S & per-

& per studioso vetustæ & germanæ Latinitatis :
men etsi affectata in illo, & à pedestri stylo abba-
rentia, multa. Sed scitum est Athenæi illud *ἰστο-
ριῶν λόγους δὲ εἰν γλυκέων ἀποκλίσειν ἡλίαν.* Libro
mo Milesiarum, siue de Asino aureo hæc notaban-

Et tamen Athenis proximè & ante Pæcilen portum
geminò obtutu circulatorum affexi equestrem *ἵππον*
præcutam mucrone infesto deuorasse.

Suspicio corrigendum, Ex ante Pæcilen portum
ante vetustè, pro ante: vt Propertio in ante: *Hic
nam exemplo potat in ante meam.* Ibidem:

Hic quædam amoribus subterhabitis, non solum me
famam probis, verum etiam fugam instruit.

Legendum, *meis amoribus insuper-habitis.* Insuper
habere est negligere, contemnere: vsu eo verbo Pa-
pinianus I. C. in Pandectis bis, item Gellius & Appuleius
alibi. Huic contrarium est superesse, pro auxilio esse & defendere.
nam malè Gellius ita Latinè nos loqui posse negat: & rectè Palmerius notat
adductis in medium exemplis aliquot contra tenet
de quo ne dubitari possit vltius, testem adducit
quem numquam ita impudens erit vt reiicere audeat
Gellius, M. Ciceronem libro primo De Oratore.
Equidem, inquit, propinquum nostrum P. Crassum illi
diuitem cum multis aliis in rebus elegantem hominem & or-
natum, tum præcipuè in hoc esse laudandum & laudandum pro-
to, quòd cum Scauula frater esset, solitus est ei persape dicere,
&c. Quo in loco postrema verba manifesta ver-
tij. neque enim Scauula Crassus aut natura aut ad-
optione frater fuit: & præclare membranæ collegij
Tofani, quarum lectiõnes mihi ostendit vir doctissimus
& mihi non amicitia solum sed & hospitij no-
mine coniunctissimus Suffridus Petrus, præclare in-
quam

Ante M
Varia Le
LIII
28

quam illa: quod cum P. Scauula superesset. hoc est, ut
 ego interpretor, tutelam illius gereret. Tutores enim
 pupillorum rebus supersunt; quod ipsi per ætatem
 non possint. ita ergo isthic emendandum cenfeo.

Eodem Appuleij libro, infrà.

Medico deinde regressa, patefactis adibus: Rogat te, in-
 quit inatili me, eumque accubantem exiguo admodum
 grabatulo & commodum canare incipientem inuenio.
 Nihil deest, quod cuipiam videri possit: interpun-
 ctione tantum indiget, & leui correctione. Rogat te,
 inquit inatili me. Rogandi solo verbo tebantur, cum
 quem ut vnà esset & accumberet inuiderent. Ipse
 Appuleius libro hoc extremo: Et ecce Fotis ancilla, ro-
 gat te, inquit, hospes,

CAPVT V.

Tegillum & tectum, pro veste. Alieni. Appuleius correctus:
 nem Lucillus apud Nonium & Cato apud Festum.

TEGILLVM pro integumento corporis seu veste
 plebeia frequentatum constat è Festo & No-
 nio, & exemplis quæ iidem laudant, Plauti Rudente:

Tegillum eccillud mi vnum arefcit, id si vis dabo.

Eodem amictus, eodem tectus esse soleo cum pluit.

Et Varronis Sefqui-Vlyffe:

Ingere volitans miluos visus aquam è nubibus

Tortam indicat adfore: tegillum vt pastor sibi

Sumat.

Id verbum reponendum apud Appuleium libro ix.

Nonnulli exiguo tegillo tantummodo pubem intecti. Malè
 enim vulgò, tegili. Porro adicit Nonius, deminutum
 esse à tecto. rectè. Sic enim à recta, quod itidem vestis
 genus est, regilla: & tecto quoque vestem significari
 argu-

argumento est Lucillij locus apud Nonium Pallas

Cum tectum est, (quid vis?) satis est: visuri alieni

Sint homines spiram, pallas, redimicula.

Ita eum locum interpungo & lego. Cum, inquit,

stata es quomodolibet, satis est tibi: quid requiris

plius? alij in ornatu anquirendo fastidiant. Alio-

nim hic iidem qui alij: ut socieni, socij, dubien-

bij. Et quia hic sum, ad eam locum Catonis ex

Originum priorum simillimum: apud Festum, Rul-

Mulieres operas auro purpuraque: arfinea, rete, dala-

coronas aureas, fusseas fascias, galbeos lineas, pelles, v-

cula. Ita correxit praeclare, ut omnia, sol litterarum

Scaliger: vnum restat tamen, sed leuicolum, non

dum. Legendum enim, pallas: non, pelles. Pallas

ter praecipua mundi muliebris, pelles non item. nam

quod Festus alibi prodidit lugentes diebus ludicis

pellibus fuisse, huc pertinere non potest.

CAPVT VI.

E Plauto insigne glossema fablatum: tum emendati & con-

cinnati versus aliquot.

AMPHITRYONE Plauti primore fabula. versus
sunt & numeris confusissimi & pleni mendorum la-

uis quos subscripsi:

Opulento homini hoc magis seruitus dura est

Hoc magis miser est diuitis seruos.

Noctesque diesque assiduo satis superque est,

Quo facto aut dicto adest opus quietus ne sis.

Ipsa dominus diues operis & laboris expers

Quodcumque homini accidit, liberè posse reuer.

Aequum esse putat, non reputat laboris quid sit,

Nec equom anue iniquom imperet cogitabit.

Ante M
Varia Le
LIII
28

Eos in senariorum legem reponendos & corrigendos ut arbitror, ita subiiciam: tum facti mei causam dabo.

Opulentod homini hoc seruitus dura est magis,

Noctesque diesque assiduo sati superque esit,

Quo facto aut dicto est opus quietus ne sies.

Ipsē dominus operis expers & laboribus

Quodcumque animum accidit libere, postere

Aequom putat esse, non laboris quid fiet

Reputat, nec aequom ne anne iniquom imperet.

Primum illa quæ eieci, hoc magis miser est diuitis

seruos, liquet mihi affirmare interpretationem esse

versus primi adiectam ab indocto magistro, ita infirmitate ut me in hoc diutius immorari pigeat. Deinde

libri, *satis superque esit*: quod ἀπρᾶτος hoc, *esit* pro

librarios offensos correxisse arbitrarer, qua in

sententia maneo: si tamen ita quis malit quæ diuidat,

& constabit versus. Tertio versu quid aliter facerem

quàm feci non habebam, si Plautum Latinè loqui vellem.

Semper enim Latini, est opus facto: numquam ei modo, quo editur vulgò. Sequitur,

Ipsē dominus operis expers & laboribus.

mutatione, fateor, subaudaci: quæ tamen ratione nitatur.

Opera pro labore paulò minus quàm protritum

est. Cicero: *Mercenariorum operas non artes emimus:*

etiam ignotius fortasse gaudere non minus auferendi casu quàm

gignendi istud, *expers.* Turpiliius:

Neque mirum educta, ut par est, expers malitius.

Eam occasionem suspicor fuisse cur mutarent temerè qui non caperent.

Si quis tuebitur lectionem publicam, cum eo non valdè pugnabo: hoc modò ne diffiteatur è glossa esse τὸ δῖες, ad illud quod præcessit,

assiduus. Cetera, nisi me valdè fallit, benè restitui:

Illud

Illud homini occupasse libros pro *animam*, minus mirabitur qui idem irrepsisse in omnes libros cogitavit apud Ciceronem in epistolis, in illo Traber: *Ego voluptatem animi nimiam.*

CAPVT VII.

Tolutim ire. Acupedius. Sonticum. Remos detonare. Entodatus Nonij versus, & complures Lucillij.

LUCILLII versum Nonius adducit in Tolutim.

Idem: Velle tolutim hic semper incepturus videtur.

Eam p[ro]d[omi] mutatione restituere conabar,

Velle tolutim hic semper incessura videtur.

Loquitur de milite, qui magnificè & equi tolutim in modum se inferat, siue etiam qui celeriter, & acupedius sit: sic enim veteres *ποδώνια* transferunt, sed verius prius. Incedere, siue, vt Plautus, *καδὲ* in tolutim equi gradarij est: hinc migratione in alienum tolutim ire accelerare est. Nonius: *Dixiturum in Tolutim tolutim.* Sic lego, littera extrita. Inde tolutiloquentia, quam interpretatur M. Tullius volubilitatem verborum lingua exercitata & celeri. Nonius Gallinaria:

O pestifera, Pontica, fera, trux tolutiloquentia.

Vbi reponendum moneo pro Pontica, quæ vox quædam sibi velit, hinc quidem, non video, *sontica*; hoc est, noxia & lethalis. Nam sonticus morbus est qui diurnitate noxius, & sontica causa grauis, & quam subterfugere non possis. In Gubernaria.

Lucillius Satur. xx. Proras despoliate & detumescite gubernaria.

Lege, *detondete*. Gubernaria posita pro gubernaculis *ἑλληνισμῶ* Nonius hinc admonet, & imitatus est, vt ple

huius poëtae, Lucretius. Detondere gubernacula aliis remos detergere est. Cæsar primo De Bel. Civ. Remos transcurrentes detergere, si possent, contenderent. In Fulgère.

Lucilli. Satur. xi. Conuentus pulcer! braccæ, saga, fulgere torques Magni.

voce vltima inducta corrige, Manli. Gallis peculiatum habitum notat, braccas, saga virgata, torques, quos iocosè Manlij dicit, quòd T. Manlius torque Gallo detracto Torquatum cognomen in familiam induxerit. Eundem habitum ex parte Tacitus tantum in historia Augusta, de Cæcina loquens. Ornatus municipia & colonie in superbiam trahedant, quòd in colore sagulo braccas tegmen barbarum indutus togatos dixeretur. Vbi nescio an è glossemate sint illa, braccæ tegmen barbarum indutus, & legendum sit, braccatus togatos, vt aliàs Latini. Certè non ita ignotæ Taciti saculo braccæ, vt explicandæ essent. hoc tamen pono, non etiam adfirmo.

CAPVT IIX.

Consilium. Consiliari. Opus approbare. Durare. Illustratus Plautus Pænulo & Asinaria.

FULLONIAM hoc capite demereri mihi lubet, eademque elegantem locum Plauti illustrare, primore fabula.

Placet consilium. M. I. immò etiam vbi expoliuero,

Magis hoc tum demum dices, nunc etiam rude est.

Duo olim fullonum officia erant; vestem eluere & cogere vnum, alterum eandem creta candefacere: aliud consiliari dicebant, & ipsam actionem, quod consilio multo pedum fieret, consilium; hoc, expolire.

Varro

Varro De lingua Latina libro quinto. *A cogitatione concilium, unde consilium. quod ut vestimentum quod fullonem cum cogitur Consilium dicitur: sic reminiscere, cum ea cogitur: mens ac memoria cogitantur & cogitando repetuntur.*

Quem locum ut obiter explicem, à paucis perceptum cogitare, inquit, est crebrò cogere, unde concilium quia cogitur; & hinc consilium, in re fullonia, quae vestimentum cogat, in animo humano, quod cogit id est multum diuque cogat ea quae memoria tenent. Hac igitur urbanissimi ioci mens est. ait de lescens placere sibi consilium, intelligens inuentum sibi & subornando villico: at ille ita accipit, quod de veste lauta & coacta loqueretur: immò, inquit, nihil est praeter ut mox opus meum tibi probabo, etiam addidero politias ceteras. Nam ut nunc res est, consilium quidem est; sed rude & sine politis. Non enim autem est mercenarios opus approbare solitos dominis. Appuleius libro sexto. *Singulisque gratis tibi propositis atque seingatis ante istam vesperam opus expolitum approbato mihi. Milite:*

— *Satin' est tibi, si*

Meum opus dabo ita expolitum, ut improbare non queat. Ad quem morem etiam respexit. Porro duradi quodque verbum fullonum proprium erat, quod vestimenta coacta & incretata durefcant. Absque hoc fit, Silybia folium erit versus, Asinaria:

Non queo durare. PA. si non didicisti fulloniam,

Non est mirandum.

Vbi malè afflictamur, ibi nos durare posse venustissimo loquendi genere negamus. Terentius:

Non hercle hic quidem durare quisquam, si sic fit, propter miseriam ergo suam & dolorè animi muliercula cum significaret, parasitus per deridiculu aliò detorquebat.

CATV

CAPVT IX.

Fragmenta aliquot correcta, composita, & cum Terentij loco simili collata.

PERGAM è Lucillio maculas tollere; & primum in his versibus, adductis à Nonio in Rogare.

Teritantum si roget me non dem quantum auri petit, si se cupit etsi quoque à me qua rogat non impetret.

Deprenarij sunt, neque difficulter emaculantur ita: Teritantum, si roget me, non dem, quantum auri patit: si se cupiet, sic quoque à me, qua rogat, non impetret.

Malitor nimirum is rogator erat, qui in utroque pecuniam gestiret fumere Kalendis Romanis, quam Græci redderet.

In Repedare.

Lucillus xxvi. Redisse ac repedasse, vt Roma vitet gladiatoribus. Idemque. Sanctum ego à Metello Romanum repedabam iunere.

In exemplo priori acutè amicissimus Palmerius legit, vt bitet gladiatoribus, id est, spectaculis gladiatoris.

Idem. Quis actis ego à Metello repedabam numero. Numero idem quod celeritas, ocyus: vt omnes nôrunt.

In Posticum.

Lucilli. viii. Pistrinum appositum posticum, sella, culina. Melius est, oppositum postico, cella. In Offendere.

Lucil. xxvi. Si quod verum inusitatum autem inusitatum offenderam.

Idem. Verum esse, verbum inusitatum, aut inusitatum. In eodem hoc libro quæ adferuntur apud Nonium in Apici, Niti, Cordi est:

Ei quod tibi magnopere cordi est, mihi vehemèter displicet: Summis nitere natura opibus. Dat ego contra vt dissimilis sem:

D

Vt ego

*Vt ego effugiam, quod ego te imprimis cupere apiso
tellego.*

octonarij tres sunt, quos ita olim cohesisse non dubite, nisi quod ante versum secundum quid videtur deesse: expressi autem sunt à Terentio Andria per ad verbum.

— *sed si id non potest,*

Aut tibi nuptia ha sunt cordi. Et mox:

Nuptias ego istas effuges malo, quam tu adipiscer.

CH. *Reddidisti animum. P. A. nunc si quid potes aut tu, aut tu Byrrhia,*

F. te fugue, inuenite, efficite, qui detur tibi:

Ego idagam, mihi qui ne detur.

CAPVT X.

Eiusdem Lucilij versus cum Terentij & Virgilij comparatum adducta in medium & emendata insignis sententia

SI TE dolo dicam, valde gaudeo, cum in imitationes incido optimorum auctorum expressas de scriptis vetustiorum siue oratorum siue poetarum. Vnde dicare enim mihi videor antiquitatis Romanae studiosos, à calumnia certorum hominum, qui in ipsis semisepultis ruderibus, si quid ex usu sit, conturbant, sublegunt. Qua re si qui Latinam linguam contemnunt, nari putant, ne illi eodem maledicto Terentium, Virgilium, è ceteris optimum quemque circumscriptos quos hi nostri auctores habent. Certè respexerint, quos posui à Lucillij versus quos subiciam, si viderint: geminos quidem sibi invicem esse non negabunt. Lucillius apud Nonium in Genio:

*Curet egrotum, sumum homini praebeat, genium
Defrudet, alij parcat.*

Ant. M.
Varia Le.
LIB.
25

Terentius, Phormione:

*Quod ille vnciatim vix de demenso suo
suum defrudans genium comparat miser,
Id ille vniuersum abripiet.*

Lucillius x x v i i. Nonius, Mordicus

Mordicus petere aurum ex flama, expediat è cæno cibum.

Terentius Eunucho.

È flama petere te cibum posse arbitror.

Lucillius x x v i i. Nonius Proprium.

Cum sciam nihil in vita proprium mortali datum esse.

Terentius, Andria.

Nihil ne esse proprium cuiquam?

Lucillius x x v i i. Nonius, Pernix.

Fumus pernices, aeternum id nobis sperantes fore.

Virgilius, Æneide.

— Fumus Troes, fuit Ilium, & ingens

Gloria Dardandùm.

*sed hæc leuiora: adiiciam locum ex eodem Nonio in
Dare, quem mendosè legi arbitror:*

*Lucillius lib. x x v i. Animosæ egrotat vidimus corpore
hunc signum dare.*

*Sed, Animo qui egrotat, videmus. Philosophica sen-
tentia est, animi turbati indicium facere habitum cor-
poris; contra, corpus doloribus confectum animo*

*regere. Vtroque enim animo & corpore hominem,
quod est esse, & viuere. Hæc adiecisse Lucillum*

*in duobus præterea fragmentis collego: quæ in septe-
marios recollecta cum hoc non pessimè composui:*

Animo qui egrotat, videmus corpore hunc signum dare;

Tum doloribus confectum corpus, animo obsistere.

Principio physici omnes constare hominem ex animo

& corpore Dicunt.

CAPVT XI.

Herere alicui. Numerus. Neglegi pro neglexi. Sacramentum in militaris formula. Correctus Cicero Philippicis, Terentius Adelphis.

PHILIPPICA XIII. omnes libri editi habent. Est etiam Decius, ab illis opinor Muribus Decius. Itaque in sacris munere Deciorum quidem multo intervallo per praclarum vitam memoria renouata est. Non incoerens, absque libro veteri esset, qui legit: numero Caesaris heret. Herere alicui est implicari & irretiri cuius consuetudine: idque potissimum in vitio peritur.

Terentius Adelphis: optumè est. Metui ne hereret huic.

Ita enim optimum fragmentum Coloniense, non dissentit Donatus, atque ipse Deinea primores scena:

Vbi ego illum quaram? credo abductum in ganeum

Aliquò: persuasit ille in purus, sat scio.

Eleganter ergo Cicero hunc Decium nomine demtaxat commendatum hesisse ait non Caesari sed numero Caesaris: simul & colluuiem familiarium Caesaris notans & huius Decij vilitatem, qui ei numerus tantum fuerit, hoc est, precio aut loco nullo. Terentius enim & Horatius: Nos numerus sumus.

Eadem infra, epistola M. Antonij.

Theopompum nudum expulsam à Trebonio confugerat alexandriam neglexistis.

Idem liber, neglegistis: idque recipere mihi religio erit. Locutus ita Emilius Macer, teste Diomede. Omnem auctoritatem neglexerunt. Et affectasse oblitatas voces Antonium ex Suetonio constat.

Ant. M.
Varia Le
L. III
28

Aliquanto inferius:

At militibus inclusis opem fertis. nihil moror, illos saluos esse & ire quod lubet.

*Melius scripti, & ire quod iubetis. Allusit ad sacramenti militaris formulam: Ibo quod Senatus Populusque Roma-
nus iusserit.*

CAPVT XII.

*Sarcinare. Acia. Machina sarcinaticum. Nonius resti-
tutus, & explicatus apud eum Varro.*

NONIVS in Sarcinaticis.

*Sarcinatices non (vt quidam volunt) sarcitices, quasi à
sarciendo: sed magis à sarcinis, quod plurimum vestium
sumant. Varro ὀν & ἄσπας. Homines rusticos in vinde-
mia incondita cantare, sarcinatices in machinis.*

*Primum verba Nonij emaculo, quod plurimum vestium
sunt. Vult sarcinare quasi frequentatiuum esse pri-
uigenij sui sarcire. Deinde in exemplo Varronis, fuit
eum legerem, in acis: vt Caecilius dixit, in vino lude-
re. Acus enim & acia sarcinaticum & phrygionum
propria. Titinnius Bubato:*

*Phrygio fui primò beneque id opus sciui,
Reliqui acus aciasque hero atque heræ nostræ.*

*sed nunc iam nunc sententiam. Machinæ pergula
sunt, in quibus sarcinatices opus factitabant non
hoc modo Mineræ, sed alterum quoque illud, ni-
fallor, Veneris. Semper enim id genus mulierculæ
hanc partem malè audièrunt. Itaque Q. Cicero C.
Antonio crimini ponit, amicam eum in Prætura de
machinis emisse: De petitione Consul. Quo tamen in
magistratu amicam quam palam domi habèret, emit de ma-
chinis. In magnis familiis vt ornatrices, vestispicas;
ita sar-*

ita sarcinatrices partem famulitij fuisse partem
Romani indicat;

IULIA . . . IUCUNDA
AVG. L. SARCINATR

CAPVT XIII.

Eloco pro illico. Plautus Menachmis & Truculento
datus: item Varro.

MENACHMIS, Scena Utetas.

At ille mihi foppilat aurum & pallam ex arcis, mea

Me defoliat, mea ornamenta iam ad meretrices dege-

Scribo, ex arcis domo: & versu secundo, clam ad me-
trices degerit. Perpetuus in his vocibus error libe-
riorum, & postulat sententia. Sic enim respon-
dēt mox Menachmus.

Deosq; testor. s. e. qua de re aut cui rei rerum omnium

M. E. Me neque isti male fecisse mulieri, neque, quid
arguit,

Hanc domo abs se surripuisse.

Quæ coniecturam meam ita probant, vt vltra verum
nihil opus sit. Similem maculam etiam Truculen-
to, Scena Numnam tibi amabo.

Ego isti non munus mittam: iam modo ex hoc loco

Tubebo ad istam quinque perferri minas.

Versu priore & numeri euagantur supra plantam
aiunt; & vacillat sententia. Non enim à via, vbi tunc
erat, perferri munus ad meretricem iussurus erat
à se domo. Quare restituo; iam domo eloco Tubebo ad
istam q. p. m. Eloco & ilico promiscuè truerunt La-
tini veteres: vt eosdem illum, ellum, ollum incho-
renter vsurpasse testimonio sunt Grammatici & ex-
empla scriptorum. Hoc cum nescirent librarij (quod
autem

Ant. M.
Varia Le.
LIII
28

antem illi non nesciunt?) pro capru suo emendarunt:
 (peruerrere emendare est. Significant autem ea par-
 ticule & tempus, vt hic & plerumq. alibi, & locum,
 in veriloquij. Est enim eloco, quasi eo loci: & ad il-
 loco aduerbia *τοπου* descendunt, illic & illi. Varro,
ἀποφασ: apud Nonium in Mansuem.

Non vidisti simulacrum leonis è loco, vbi quondam subitò
 eum cum vidissent quadrupedem Galli, tympanis adeò
 ferunt mansuem, vt tractarent manib.

Non dubia correctio est, eloco, vbi quondam: quod &
 simpridem venisse in mentem, mihi, cum hæc
 legeret, significauit Palmerius. Intra *οπιου* videt
 ambendum, fecerunt mansuem.

CAPVT XIV.

*De antiquis laudandi nouam nuptam, & cur iactati in
 nuptis fescennini.*

NOTAVIT Nonius tali pro talis positum à Ti-
 tinnio Setina, his versibus.

— accede ad sponsum audaciter:

Virgo nulla est tali Setia.

Nescio an aliis, mihi certè non persuadet: & nescio
 an scriberit Titinnius, est tale Setia: ad quam faciem
 est hoc Pomponij:

Simile est quasi cum in celo fulgit propter lunam lucifer.
 Nam manifestò de puella siue puero sermo est. Eo-
 dem modo Titinnius alibi: *Formica pol* persimile est
 rufficus homo. Neque refugerunt Plautus, Virgilius,
 alij: apud quos exempla similia passim obuia, aut cer-
 te reperit in libro suo Marcellus extrito s, tali Setia:
 quod more maiorum factum caudex ille non sensit.
 Atque hoc primùm. deinde ex illis verbis morem

antiquum elicio laudandi nouam nuptam: ita enim ferè accinebant. NULLA TE HODIE PVERIOR. Id diligenter obseruauit in Hymenaeo M. lijd Octissimus Catullus:

*Fardet ingenuus pudor.
Quae tamen magis audiens,
Flet quod ire necesse est.
Sed moraris, abit dies:
Prodeus noua nupta.
Flere desine, non tibi
Auruncleia periculum est,
Re qua femina pulchrior
Clarum ab Oceano diem*

Viderit uenientem.

Quod autem nimias laudes à Nemese vindicari & fascino obnoxias credebant; fescenninos statim adhibebant praefiscini: hoc est, ad arcendum fascino: rectè interpretatur Festus. Id eadem hac fabula narrauit mihi Titianus: nam cum ita laudaret Scatinam virginem pronuba, suæ quæ alia fuit: interpellat altera,

*Paulla mea amabo poltud ad laudem addito
Praefiscini.*

Ita libri, & nollem uirum eruditissimum aliter laudasse. Subiicit Carisius, qui hoc fragmentum conseruauit, explicandi causa: *ne puella fascinetur.*

CAPVT XV.

St. Cautes Terentij Heautontimorumenos correcta.

HEAUTONTIMORUMENO, Scena Aini, vulgò legitur:

Enim uerò reticere nequeo, multimodis iniurius

Clippio

Ant. M.
Varia Le
LIII
28

Clitipho est, neque ferri potis est. Clin. audiendum hercle est tace.

Veru secundo neq. numeri pleni sunt, & stultè Clinia silentium imponit Clitiphoni, qui nullus interrogatur, iam quidem. In ms. Coloniensi lego, audiendum hercle est. Clit. quid est, tace. Vnde littera mutata verum me eliciuisse spero.

Clin. audiendum hercle est. Clit. quid est? C. St. tace. Cum audiendum Syrum Clinia censuisset, ira adhuc ardens Clitipho, quid, inquit, ego audiam scilicet: que priusquã eloqueretur, Clinia gestu & voce eum exprimit. St, silentij nota propria. Poëta Græcus: *Hairarates, digito qui significat St.*

Scæna, Quid isthuc?

Tal heri in vino quàm immodestus fui? Sy. factum.

C. H. quàm molestus! Malim, actum. Consternati serui & qui in fallaciis nim manifestus teneatur paucis sermo est. neque ad huc colloquio se miscuit: vt intelligere possimus supparatari eum Chremetæ. Probant & quæ antè dixit, haec res est, perij.

Scæna, Ego me non.

M. E. Quid? isthuc times, quòd ille operam amico dat suo? C. H. Immo quòd amica. M. E. si dat. C. H. an dubium id tibi est.

Dolor Chremetis postulare videtur: ah, dubium id tibi est, & verissimum hoc est ab aliis traditum, inuicem eas particulas sæpissimè mutasse. Ita autem vt scribit, aliàs semper Terentius. suprà hac fabula:

Mille numum poscit. C. H. & poscit quidem. S. V. hui

Dubium ne id tibi est? Eunuchus.

Ne id quidem tacebit Parmeno. P. A. ob, dubium ne id est.

D 5

Scæna

Scena eadem.

— in me quiduis harum rerum conuenit,

Qua sunt dicta in stultum, caudex, stipes, asinus, plumbum.
 Non moueo controuersiam huic loco: sed distinge-
 lare nolo in ms. reperire me, *cautes*: non, *cautes*.
 eam lectionem uideri stabiliri uerbis Chremetis
 fra hac scena,

*Quot res dedere, ubi possem persensiscete,**Ni essem Lepis.*Notu illud Virgilij de dura & immiti, *Marpefia*

CAPVT XVI.

*Surdè audire. Surdo narrare. Graca mercede curare. Ita
 mo non fescuncia. Correctus Pomponius.*

SENTIO me leuiora nonnulla his meditationibus
 culis adpersisse, & quæ doctioribus fortasse non
 debentur digna, de quibus admoneantur. Me
 men hac sententia est, nihil leue esse, quod iuuen-
 tem & bonas litteras quodquo modo doceat, neque
 ut in veteri uerbo est, sit crambe repetita. Quale
 tean hoc erit, quod notauit illustrando loco Teren-
 Heautontimorumenon:

Ne ille haud scit quam mihi nunc surdo narret fabulam.
 Prouerbij originem quærebam. Nam Erasmus hic
 ariolatur, hospitem in surdum incidisse: multa enim
 diu nequiquam rogasse: eam rem consciis risui ac meo
 dictorio fuisse. scio ita fieri solere, & nescire malle
 uerum lubet arbitrari, eum frustra fuisse. Qui alio-
 rum loquentem parum attenderet, siue recortata
 mi, siue quod alibi esset: surdè audire uulgò dicebatur.
 Id didici ex Afranio:

Amentes [quibus animi non sunt] integri, surdè audiunt.

Inclua

delecta his notis [ ] dele in Carisio, apud quem hoc
argumentum exstat. Sunt enim irreptitia. Idem in-
dicat manifestius Propertius:

*Ah pudeat, certè pudeat: nisi fortè, quod aiunt,
Turpis amor surdis auribus esse solet.*

Et Plautus Casina:

Sed vxorem ante adis eccam. hei misero mihi

Metuo, ne non sit surda atque hæc audierit.

Amans differri se sermonibus hominum non audit,
recordia animi: at ille Plautinus optat vxorem alibi
negotiationibus fuisse, ne inaudierit verba sua. Ut
patet, qui hoc modo verba exciperet, si idè audire:
ita qui illiusmodi homini loqueretur, surdo narrare
dicebatur. Lilius III. Historiarum. *Haud surdis au-
ribus dicta: impressione vna totum equitatum fudere.* Ad-
dem non grauiora alia, Plautus Asinaria:

Cetera queque vti volumus Græca mercamur fide.

Non minus venustè Afranius, *Græca mercede curare:*
cum in emptione repræsentatur pecunia, non in diem
est. Verba apud Nonium in *Occupare*, leuiter à me
mendata.

— *qua tuleram mecum millia decem*

Victoriatum Græca mercede illico

Curavi, vt occuparem.

Ab eodem in Seneca versus hic adducitur:

Pappus hic medio habitat senica non fescuncia.

Lego, *P. his in adibus h. s. n. fescuncia.* Ut Afranius, *ho-
mo non nauici; Næuius, non quisquillæ; Varinius apud
Ciceronem, non semisis; Plautus, non assis, non trioboli:*
ita hic Pomponius, *non fescuncia* dixit, de eo qui nihili
& nullæ rei esset.

CAPVT XVII.

Rota fortune. Pecunares serui & ancille. Tunica laxa. bellus illustratus locis aliquot.

VERVS verbum est, dies diem docet: ita in huiusmodi scriptor scriptorem explicat. Id adeo in meum tem mihi venit à Tibulli versu lib. 1. Eleg. v.

At tu qui potior nunc es, mea furta cauet.

Versatur deleri fors leuis orbe cito.

Ita è suis excerptis vir doctissimus emédar. Sed huiusmodi dubio è glosserate irrepsit illud, *cito*: & vera antiqua lectio est, *Orbe rota*. De eadem fortunæ rota Martialis in Pisonem: *Cum collega tui domus cymbalis & ceteris tu personaret, in quo ne tum quidem, cum illum summi senatorum versaret orbem, fortuna rotam pertimescebat.* Ita que etiam apud Plautum Truculento,

Verterunt sese memoria, stultus qui id admiratur.

reponendū arbitror, quod in suis mss. repperit Lambinus, sed quid eo faceret non vidit. *Vertit sese vicissim, stultus qui id admiratur.*

Suprà lib. 1. Elegia III.

At circa grauibus pensis affixa puella

Paullatim somno fessa remittat opus.

Vt adolescentulis seruuli custodes dabantur: ita puellis seruulæ, quæ in lanificio vnà essent, eas sedarentur & curarent: ij eaque, vt Iurisconsulti loquuntur, peculiares illis plerumque erant, hoc est in peculio Captiuis:

Vendiditque patri meo te sex minis. is te mihi

Paruulum peculiarem paruulo puero dedit. Persia:

Sophoclidisca hæc peculiaris est eius Quid ego missus sum.

Et verò quæ curabant puellam aut in lanificio vnà erant seruulæ, Latine circa illam esse dicuntur. Exemplum

Ant. M.
Varia L.
LIII
28

exemplum hinc in Tibullo habes & Terentij Eunucho.
Abducit secū ancillas: pauca quæ circum illā essent manent
Noniæ puella.

Lib. 1. Elegia v. 1.

Tunc procul abstitis, quisquis colit arte capillos
Effluit effuso cui toga lapsa sinu.
Pœtice mutauit acutissimus Scaliger, cui hoc Gratia-
rum pœticarum sodalitiū aternūm debebit, laxa-
coque emendationi fulcienda locus vnicus est infra:

Nunc si clausa mea est si copia rara videndi

Me miserum, laxam quid iuuat esse togam.

Laxa toga & ad talos demissæ tunicæ probro erat,
argumenta libidinosi & mollis animi. Cicero In-
uocina secunda: Quos pexo capillo nitidos & imberbes
bene barbato videtis, manicatis ac talaribus tunicis, ve-
l amictos non togis. Plautus Pœnulo:

Sane genus hoc mulierosum est demissiciis tunicis.

CAPVT XIX.

Frater cibarius. Cibicida. Vnicus ferentarius. Varronis
fragmentum emaculatum & cum altero compositum.

Ex Varronis Satura *ὄν* & *ἀνρας* Nonius hæc addu-
cit in Verutum,

Acerbus, qui tibi nihil mali fecerunt verutis ob artem præ-
claram.

Vi quidem hæctenus leguntur, nulli rei; & non in-
tellecto murmure verius quàm aliqua, obscura sal-
tim, sententia. Vide tamen, si in his lucis quippiam
correctione nostra accesserit. Lego enim, ac ceruos q.
v. n. m. f. verutis. ob. n. p. Emendationi huic fundus
est locus alter ex eodem libro laudatus à Nonio in
Venabulum: Nempe suos syluaticos in montibus sectaris
vena-

venabulo, aut ceruos. Nam, audeo dicere: nihil venari
quàm hæc ita cohesisse.

Nempe sues syluaticos in montibus sectaris venabulo
ceruos, qui tibi nihil mali fecerunt, verutis, ob
præclaram!

Infectatio rei venaticæ est. Ex eodem libro ad
Nonius:

Tuus autem ipse frater cibarius fuit Aristoxenus.

Frater amicitis & amicitie significationem habet
notum est: hinc eleganter Varro fratrem cibari
dixit, qui congeroni suo imperdio victum curat
que tanquam pro cibo est: contra qui aluntur, cib
cidas Lucilius pari venustate nominat, lib. xxv
Viginti domi an triginta vel centum cibicidas alas. Ita Plau
tus iocosè amicum ferentarium vocat, qui reperi
opem fert & auxiliium egenti amico. Trinamoro,
nam illum tibi

Ferentarium esse amicum inuentum intellego.
Quo loco alludit ad ferentarios notum genus mil
tum in exercitu Romano.

CAPVT XIX.

Quid nisi. Tempori. Andria Terentij versus tres de
ctura constituti.

SCENA, Quid ais Byrrhia?

Quid tibi videtur? adeon' ad eum? B. quid nisi? si nihil
impetres

Vt te arbitretur. Si paratum mæchum si illam duxerit.
Æstuant priore versu interpretes & variante libri: sed
meo animo nō pessimè restitui, interpunctione paulu
lum immutata. adeon' ad eum B. quid nisi? nihil impetres
Vt te arbitretur, &c. Quid nisi vetustè, quod nos tenet

Ant. M.
Varia Le.
LIII
28

quid mi. Vfus eo vnicus Terentianæ venustatis
ator Afranius.

Me auctore mater abstinebis. quid n. si.

Uox subintelliges, si: vt frequenter & pereleganter
Latini. Menæchmis: Nam absque te esset, hodie num-
quam ad solem occasum viuerem. Si nihil impetres aut;
metum certè iniicies parati adulterij.

Scæna, Adhuc Archillis.

Atque aded in ipso tempore eccum ipsum cuiam.

Libri mss. adiiciunt, Chremem: & disertim interpre-
tus idem agnoscit. Quare nemo mihi quidquam
credat, ni scriberit Terentius:

Atque aded tempore ipsum eccum obuiam Chremem.

Tempori idem quod oportune, tempestiue: idemque
essebant, tempore; vt heri here, vesperi vespere, lu-
cace, mani mane. Epidico:

Aedepol ne istam tempore gnato tuo sumus

Præmercati.

Vulgaria lectio ab interpretis verbis deprauata ma-
nauit: quæ ita restituo. *Quid aliàs] cur aliàs. Tempore]*
ipso tempore, in ipsa oportunitate, in ipso articulo. Eadem
liber contaminauit, vt mihi quidem videtur, locum
quædam huius fabulæ, Scæna vltima:

— C H. saluos sum si hæc vera sunt,

Colloquar. P A. quis homo est? Charine in tempore ipso
mihi aduenis.

Scripti plerique omnes duabus vocibus hîc auctio-
res sunt, *Adibo & colloquar*: quas homines religiosi,
quod versus excurreret, recipere non sunt ausi. atqui
inducto glossæmate nihil negocijerat & versui & in-
taria loco motis subuenire, hoc modo:

Adibo & colloquar. P A. quis homo est? Charine tempore
mi aduenis.

Et hæc

Et hæc probabo doctis fortasse: ceteri quid probent
quid improbent manum non verterim.

CAPVT XX.

Plautus *Asinaria* emendatus.

ASINARIÆ Plauti scæna prima senex, alius
per salutem suam suorumque adiuratus, ne verum
reticeat, ita respondet:

Per Diuum Fidium queris, iurato mihi

Video necesse esse eloqui, quidquid roges.

Ita ne obstinatè aggressus, vt non audeam

Profecto, percunctanti quin promam omnia.

Primo versu sententia heret. nihil enim per Diuum
Fidium seruus quæsierat. itaque mutârunt alij, quæ
queris: ego vnâ litteræ mutatione malim, quæ
me Dius Fidius amet, inquit (per eum autem deum
iurat ex more, quòd sub dio esset) necesse esse videtur
eloqui tunc tibi omnia, ita me obstinatè aggressus
Adiurauerat illum nempe per suam & suorum fal-
tem, quæ obtestatio veteribus sanctissima erat. Ap-
puleius Milesiarum I I. Sic ille commotus: sed in
Byrrhena, quæ cum adiuratione sua salutis ingratis cogi
effari perfecit vt vellet.

Scæna, Hercle verò.

Metuo ne ille obscenarit mea false fallacia.

Laudat aliter Nonius, Et vocum illic obscenauit. Com-
ptè, nemo negat: sed vnde nescio an verum esse
rim, Ecquo nunc illic obscenauit. Ecqua, inquit,
mihi fallaciarum comitia vitiauit. Illic antique
ille, vt omnes norunt. Terentius: *Quam illic qui per
vnde is sit thesaurus sibi.*

CAPVT

CAPVT XXI.

Tricari. Tricones. Reposcones. Abundare voluptatibus.
Turpilij fragmenta emaculata.

THESAVRVS mendorum Nonius est. quan-
tumvis inde multa tollas, plura semper supererunt.
Turpilij in eo relliquias quas persanavi, volui qui-
dam certe, iam dabo.

In Subiegere.

Turpili. Boethun. Qui verba venatur mea pestis, ars
cadat & sermone hinc sublegat.

Recte vir doctus, arcedat. Ego isthoc ad lo, videt
precedentia male affecta, legendumque:

— qui verba venatur mea,

Postis arcedat, & sermonem hinc sublegat.

Pro postes scriptum in errorem induxerat eun-
dem illum, qui pro arcedat arcedat apocryphos exaratum
esse viderat. Ita autem ferè & Teretius Phormione.

In Obsequela.

Turpilij Epiclero. Neque offerre hunc diutius errari &
conqueri necesse sua obsequela.

Arceator scribisse poetam, Neque ferre hunc diutius tri-
ari & conqueri, Nec esse sua obsequela. Tricari est cre-
ditorem delectando frustrari, & spe inani ducere.
Tricones enim mala & impedita nomina dicuntur.

Lucillius:

Lucii Cotta senex, Crasipater huius Paneti

Magnus trico fuit nummarium solvere nulli

Lentus.

Quo in loco multum risi Nonium. Lentus nulli sol-
vere est eo ipso quod soluat nulli male audiens & in-
comis. Lentum nomen, idem quod malum. Ad At-
tium; Teucris illa lentum sanè negocium. Contra repos-
cones

E

scones

scones Ammiano flagitatores sunt, qui affiduo co-
uitio creditum repetunt. libro xxi. Aegyptij con-
uerſi ſunt & reſponſiones acerrimi.

In Legere.

Turpilius Epiclero. Quoniam legere te optimum eſt
que aequiſſimum: qua cum vegeta aetas & iudicium
eſſe tibi.

Verba ſunt adoleſcentem cohortantis ad accipien-
dam condictionem vxoriam. Ea ſic corrigo, & in-
narios, vnde excidete, repono.

Quom legerate eſſet optimum & que aequiſſimum,

Qua con vegenda aetas & viuendum eſt tibi.

Vegere aetatem eleganter dixiſſe arbitror, pro exten-
rare & iucundè traducere. Pomponius: Animas ſu-
veget voluptatibus.

In Caries.

Turpilius Leucadia. Ciperi, viden vt oſculator caries
num illuc illac pudet?

Scribe, meo periculo: Hei perij. Fons mendii, quod
pro hei ſcriptum fuit, & perij, pro perij.

In Immortalitus.

Turpilius Hetera. Satine vt meum cor voluptatibus
immortalitus ſe obtulit mihi hac facultas.

Emendo: Satine vt meum cor voluptatibus

Abundat? immortalitus ſeſe obtulit

Mihi hac facultas.

Abundare voluptatibus multi vſitarunt; nec per-
quicquam venuſtius. ita propemodum ipſe Turpi-
lius Philopatro:

Mira lenitudine ac ſuauitate abundat.

Neque mirabitur euaniſſe ſyllabas duas, ſimilitu-
ne antecedentium deceptis librariis, qui ſcriptos li-
bros triuerit. Stare voluptatibus, ferri hic non po-
teſt.

Nihil enim minus quàm stat cor cùm gaudio
 delibutum est : fuit potius & lubrico quodam hu-
 more quasi perfusum abundat. Tum semper hor-
 rorem aut neglectum, certè quietem verbum standi
 significat: vt in illis ipsis exemplis, quæ à viro docto
 hæc conferuntur, Titinnij, Silennæ; præterea Virgi-
 lii illo,
Stat puluere calum.

CAPVT XXII.

Correctus Plantus Casina & Mostellaria.

CASINÆ Scena, Sine modò rus veni.

Recessim cedam ad parietem: imitabor nepam.

Ex isto colligo veterem scripturam & germanam es-
 se. *Recessim dabo me ad parietem.* Darg se aliquid aut
 aliunde visitatum Plauto & eius seculi scriptoribus.

Mostellaria, Scena Hoc anno.

Clanculum ex edibus me edidi foras.

Malim, me deti foras. Eadem Casina, in commemo-
 ratione flagitiosæ turpitudinis, quam Stalino in se
 commiserat:

Et si malum merui, hac dabo protinam me in fugam. c. l.

heus Stalino

Amator. s. t. occidi! reuocor.

res. Langij paullò aliter. c. l. *sta loco.* Non dubitabis
 verum esse, *sta eloco.* Eloco idem esse quod illico su-
 pra docuimus.

CAPVT XXIII.

Fragmenta Turpilij aliquanta restituta.

PAUCA etiam num mihi superant in Turpilio
 apud eundem Nonium. In Præstolat.

E 2

Turpil.

Turpil. Pedio. Ego praestolabo illi, eo citante opicari
Corrige, illico hic ante hospitium. In Condemnare.

Turpilus Leucati. Et amplius illam apparere conatur
quandoquidem voti condemnata est.

Tentabam legere, Etiam thus illam apparare. Loquitur
enim de apparatu rei diuinæ.

Accusat. pro Ablatio.

Turpil. Epiclero. Sed vola, vt familia nostra officium
gatur sca.

Rectius existimo esse, Sedulo vt. Ibidem:

Turpil. Vis me potiri? fac ergo potiar quod volo.

Puit cum mutarem, Vis me largiri: sed destitit. Venit
meretriciæ sunt ad amatorem inanem, qui verbi
postularet satis facere. Vis me, inquit, ductare
argentum cedo. Adiciam capitis supplendi
duos ex eiusdem Turpilij Pedio, quos a Nonio in
niuit & Intui adductos rectè, ni fallor, compulsi.

Quando quidem amorem inter capedine ipse leniuit de

Tamen oculi longa inter capedine appetunt cupido in

Tametsi, inquit, amorem tempus & interuallam

ci exstinxerit: tamen videre multo postquam

ueris, volupe est. Lepida mehercule sententia, & quæ

homines belli & egrotant veram esse non negabunt

CAPVT XXIV.

In A. Gellio pauca animaduersa: & corre-
cti versus Cæcilij.

PRÆLUCEt nobis tamquã facem exemplo
in hoc miscellaneo scribendi genere scriptor Ar-
rum Noctium: solus ille quidem ex tanta copia
ticorum veterum reliquus, neq. tamen melius quam
ceteri boni auctores ab imperitis librariis acceptum

Eius vulneribus paucula perfanavi, libro II. capi-

XXIII.

Nihil dicam ego quantoperè differat versus vtriusque exi-
mii: sit satis aliis ad iudicium faciendum exponi.

Vitium & in verbis est & in interpunctione. Lego,

S. d. q. differant: versus vtriusque eximios sit satis &c. Ibi-
dem paulò infrá:

Quòdque Menander præclarè & appositè & facete scri-
psit, ea Cæcilius nequaquam potuit & quidem conatus
enarrare: sed quasi minimè probanda prætermisit, &
nescio quasi mimica inculcauit.

In editiones veteres; recentiores emendaunt, nescio

qua mimica: ego, nescio quæ à se mimica: haud dubiò

erit. Cùm, inquit, Cæcilius leporem Menandri non

aliquæretur, sua nescio quæ leuia & histrionica eo-

rum vicem supposuit. Mox Cæcilij versus ita vulgât:

Sed tua morosa ne vxor quæso est? quam rogas?

Qui tandem? tædet mentionis, quæ mihi vbi domum

adueni, ac sodi, extemplo suauium datat ieiuna anima.

Nihil peccat de suauio ~~vt~~ aduomas vult quod foris po-
taueris.

Etendo & repono in numeros ita:

Sed tua morosa ne vxor est quæso? an rogas?

Qui tandem? tædet mentionis, quæ mihi

Vbi domum adueni, affedi, extemplo suauium

Datat ieiuna anima. Nil peccat suauio

Vt euomas volt, quod foris potaueris.

CAPVT XXV.

Ænt. Afferere. Rudente Plauti duum locorum correctio.

RVDENTE Plautina, principio prologi, his ver-
bus:

E 3

Qui

Qui est imperator diuitem atque hominum Iuppiter,

Is nos per gentes, alium alia disparat.

magna mihi suspicio est, excidisse vocem antiquam
& scribendum esse, *alium aliuta disparat*. Aliuta enim
quæ est aliter: unde hoc in legibus Numæ regis
quis aliuta faxit, ipsos Ioui sacer esto. Eadem, Scipio
Nunc id est:

Nec vlla specula est, quæ salutem afferat.

Omnino rectum esse existimo, quæ salutem afferat
Spes salutem non adfert, sed promittit: animo con-
rationibus inducto. Afferere autem confirmare
causis et ita sentias expositis. Cicero Laelius
hil igitur asserunt, qui in re gerunda senectutem
negant.

Ant. M.
varia Lex
LIII
28